

des Mittelalters, München, 1965, p.81 i al vol.II, pp.728-9.

Nota 18: Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede, New York, Ithaca, 1939, p.41.

Nota 19: Cf. Jones, op. cit. a la nota anterior, p.41.

Nota 20: Aquest text imprès a la PL és reimpressió del text del ms. Milano, Biblioteca Ambrosiana, H 150 inf., transcrit per Muratori a Anecdota latina, III.

Nota 21: "The lost Sirmond manuscript of Bede's computus", English Historical Review, LII (1937), pp.204-219.

Nota 22: D'aquest ms. "desaparegut", anomenat així perquè pertanyia al Pare Sirmond, se'n tenien dues referències segures i precises: Petauius el va fer servir com a font principal per al seu Opus de doctrina temporum, 2 vols., Paris, 1627 i després, Bucherius també el va utilitzar per a la seva edició

de les obres de Victori d'Aquitània, De doctrina temporum commentarius in Victorium Aquitanum, Antwerp, 1634. Bucherius utilitza el mateix ms. que Petauius, però corregeix textos de l'edició d'aquest i n'ofereix de nous a partir del ms. Sirmond. Després, el ms. va desaparèixer quan es va subhastar la Biblioteca del Pare Sirmond, el 1764. Tots els autors que han treballat o editat textos de còmput, fins arribar a Krusch, aquest inclòs, i la seva edició de les obres de Dionís, no han conegut ni han pogut consultar el ms.. Jones, tot preparant la seva edició dels textos de còmput de Beda, ha trobat un ms. que respon exactament a totes les referències recollides des de Petau, sobre el contingut del ms. Sirmond: es tracta del ms. Oxford, Bodleian Library, 309, del qual Jones parla en l'article citat a la nota 21.

Nota 23: Cf. art. cit., p.206.

Nota 24: Jones els dóna les sigles R, P i G, respectivament, a més de la de S pel ms. d'Oxford. Nosaltres, quan ens referim a ells, els anomenarem també R pel Rossianus i G pel de Ginebra, però Pa pel de Paris (per distingir-lo del P del nostre estudi)

i O.B. per l'Oxford, Bodl. Lib.309.

Nota 25: Cf. art. cit., p.208.

Nota 26: Cf. art. cit., p.208.

Nota 27: Jones li dóna la sigla L.

Nota 28: Recordem que aquest és un dels mss.utilitzats per Jan a la seva edició de Dionís i, posteriorment, també per Krusch en la seva, a través de la qual hem comprovat ja abans, que el text d'aquest argum. 1 que estem comentant, és idèntic entre C i aquest ms.

Nota 29: També el text d'aquest ms. havia estat citat abans. És el ms., la transcripció del qual va publicar Muratori a Anecdota latina III i després a la PL, CXXIX, cos.1273 ss. Un dels seus capítols, el coincident amb aquest argument 1, també coincideix amb el text de C.

Nota 30: Després de citar tots els mss. als quals podem aludir en les planes següents, donarem la llista de sigles a través de les quals els coneixe-

rem a partir d'ara:

1. Ba: ms. Basel, Universitätsbibliothek, F III 15^k.
2. Ber: ms. Bern, Stadtbibliothek, 610.
3. Be: ms. Besançon, Bibliothèque Publique, 186.
4. G: ms. Gèneve, Bibliothèque de l'Université, 50.
5. K: ms. Köln, Dombibliothek, 83^{II}.
6. L: ms. Leyden, Universiteits-bibliothek, Scaliger, 28.
7. C: ms. London, British Museum, Cotton Caligula
A XV.
8. L: ms. León, Archivo de la catedral, nº8.
9. M: ms. Milano, Biblioteca Ambrosiana, H 150 inf.
10. O.B.: ms. Oxford, Bodleian Library, 309.
11. O.D.: ms. Oxford, Bodleian Library, Digby 63.
12. P: ms. Paris, Bibliothèque Nationale, NAL 2169.
13. Pa: ms. Paris, Bibliothèque Nationale, lat.
16.361.
14. R: ms. Vaticà, Rossianus latinus 247.
15. V: ms. Vaticà, Vaticanus latinus 642.

Nota 31: Totes les transcripcions que fem en aquests comentaris i també totes les altres extretes de mss., siguin O.B. o qualsevol altre ms. citat, són fetes per nosaltres a partir de les lectures realitzades sobre els mateixos mss.

Jones, a l'article abans citat (uid. supra),

de l'English Historical Review, només dóna el contingut sumari d'O.B., però no diu pas, per exemple, on són les diferents parts o capítols de cada text. En la part del treball que ara desenvolupem ens interessa solament remarcar els possibles paral·lels entre C i tots aquests mss. relacionats amb ell d'alguna manera. Només consten aquí en funció d'aquest possible paral·lelisme i tant sols pel que fa als ff. que ara treballem de C. Més endavant, quan ampliïm l'objectiu d'aquest treball i tractem aquests mss. en el seu conjunt, suplirem això que ara sembla una mancança: parlar una mica, per separat, de cada ms. i veure quina és, com a mínim, la seva procedència o la seva àrea d'adscripció geogràfica i cultural.

Nota 32: Un cop citats en el comentari a l'argument 1 de C, una sèrie de treballs als quals haurem d'alludir amb freqüència a partir d'ara, en donarem a continuació una llista amb la clau a través de la qual seran citats:

- Jan, Historia Cycli: J.W.Janus, Historia Cycli Dionysiani cum argumentis paschalibus et aliis eo spectantibus. Wittenberg, 1718.
- Krusch 2: B.Krusch, Studien zur christlich-mittel-

alterlichen Chronologie. Die Entstehung unserer heutigen Zeitrechnung. Abhandlungen der Preussischen Akademie der Wissenschaften, Berlin, 1938 (Jahrgang 1937).

- Thorndyke-Kibre: L.Thorndyke-P.L.Kibre, Incipits of mediaeval scientific writings in latin, The Mediaeval Academy of America, London, 1963.

- Jones, Bedae Opera: Ch.W.Jones, Bedae Opera de temporibus, Cambridge, Massachusets, 1943.

- Jones, EHR: Ch.W.Jones, "The lost Sirmond manuscript of Bede's computus", English Historical Review, 52 (1937), pp.204-219.

-Jones, Bedae Pseudepigrapha: Ch.W.Jones, Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede, New York, Ithaca, 1939.

-PL: Patrologiae latinae Cursus completus. Ed. per l'Abbé Migne.

Nota 33: Recordem que hi ha una transcripció de M, feta per Muratori i publicada a Anecdota latina III, reeditada a la PL, CXXIX, 1273-1372.

Nota 34: P.83, c):"Haec uerba indicant nouum illum computandi modum (...) non a Dionysio traditum, sed a iuniori quodam calculatore additum esse".

Nota 35: Té un incipit i un explicit: "Item nuper inuentum, melius iudicauit, si breuiter patefiat ...iam non IV, sed I pro his adiciis (sic)". D'ell en diu Jan, en nota a peu de plana: "Haec etiam a iuniore quodam calculatore circa a.Chr. 581 addita ..."

Nota 36: La redacció d'aquest paràgraf coincideix plenament amb la d'un dels mss. que hem citat anteriorment: la del ms. R, f.184^V.

Nota 37: Cf. Jan, Historia cycli, pp.84-85 i notes.

Nota 38: Cf. Jones, Bedae Pseudepigrapha, p.82-83.

Nota 39: Vid. op. supra cit., p.82.

Nota 40: Efectivament, el cap.LXXII de l'Anonymi liber de computo, publicat a la PL, CXXIX, 1273-1372, titulat item de 14 (sic) luna paschali quota feria sit, és exactament aquest argument 9 de C o 14 de Jan i Krusch, exceptuant el darrer paràgraf (Quaerenda est natiuitas...), que no s'hi troba. Naturalment, això vol dir que aquest text és al ms. M perquè el citat llibre n'és la transcripció.

Nota 41: Cf. Jones, art. cit., p.215.

Nota 42: Jones, Bedae Opera, pp.3-129, on es fa, d'una manera completa i acurada, una Història del còmput eclesiàstic, imprescindible al nostre entendre, per a qui vulgui treballar o saber quelcom sobre aquesta matèria.

Nota 43: Bedae Opera, p.70.

Nota 44: Jones assenyala a més, en nota 8 de la p.70 d'aquesta Introducció, que l'edició de Krusch està, en realitat, copiada de la de Jan, des del moment que l'únic ms. comparat és el O.D., el qual Jan utilitza com el seu millor ms.

Nota 45: Indica com a mostra d'aquesta barrera que estableix a partir de l'argum. X de Krusch i també de Jan, la nota escrita al final dels argumenta dionisiacs del ms. Vat. Lat. 5752 , s.VIII, d'origen irlandès: Finiunt argumenta paschaliu[m] titularu[m] (en transcripció de Zinner, a Glossae Hibericae, p.260, perquè Jones no ha vist el ms.). No ho diu Jones a Bedae Opera, però també a O.B., després de l'argument 10, hom troba una nota com l'anterior:

Expliciunt argumenta paschaliū titulorum (f.82^r).

Nota 46: Ch.W.Jones la publica a Bedae Opera, pp.319-325, a partir dels mss. Vaticà, Pal. Lat. 1449, s.IX, Mainz; London, Harley 3091, s.IX, Nevers; Köln, Dombibl. 103, s.IX; Köln; el ms. G; Paris, Bibl. Nat., NAL 1615, s.IX, Auxerre ?; Lat.5543, s.IX, Fleury i Vaticà, Reg. Lat.123, a.D. 1056, Ripoll. En aquesta edició la grafia triada és Wicthédum.

Nota 47: Ch.Plummer, Bedae Opera Historica, 2 vols., Oxford, 1896, I, CLIV.

Nota 48: J.A.Giles, Uenerabilis Bedae Opera quae supersunt omnia, 12 vols., London, 1843-4, Praef. p.CLXXV.

Nota 49: Indica Jones a Bedae Pseudepigrapha, p.42, que a aquesta edició, la de Nouiomagnus (John Bronchorst, Opuscula complura de temporum ratione, Köln, 1537), el paràgraf està tipogràficament separat de la carta.

Nota 50: Köln, 103; London, Brit. Mus., Regius 13 a XI, s.XII i Paris, Bibl. Nat. Lat.13013, s.IX,

St. Germain.

Nota 51: Vid. Bedae Opera, p.43.

Nota 52: Aquesta idea és la que defensa Jones, com a tesi, al seu article a EHR.

Nota 53: Vid. Bedae Opera, p.43.

Nota 54: Una rúbrica diu: Calculatio Albinii magistri quomodo possit repperiri quo die mensis uel quota feria XIIII lun. paschae occurrat per decem et nouem annos.

Nota 55: C= PL, XC, 605-606, a partir del ms. Köln, 103, que és el que utilitza Nouiomagnus per a l'edició princeps de l'Epistola ad Wicthedum; L= Roma, Vallicelli E 26, s.IX (Lyon), ff.72^V-74^R; P= PL, CI, 999-1000, a partir del ms. Vaticà, Pal. Lat. 1449, s.IX (Mainz ?), que és el que utilitza Froben per a la seva edició.

Nota 56: Per a aquests dos darrers mss., uid. E. Zinner, Verzeichniss der astronomischen Handschriften des deutschen Kulturgebietes, München, 1925, n^{OS}

12.098-99 i 12.101, respectivament.

Nota 57: És a dir, el text està imprès, gràcies a la transcripció de Muratori, a la PL, CXXIX, cols. 1284-85, caps.XI-XII del Anonymi liber de computo.

Nota 58: Vid. Jones, Bedae Opera, pp.385-386.

Nota 59: Diu: "Et illud ipsum nouum exemplum anni 675 (l'any que figura al càlcul), Dionysio alioquin non usitatum, suspicionem mouet, argumenta in quibus occurrit, iuniori quodam calculatore, si non addita, saltem mutata esse".

Nota 60: L'argument 11 calcula, com el 3, les epactes lunars, però al vint-i-dos de març (XI kalendis aprelis).

Nota 61: Vid. Bedae Opera, p.386.

Nota 62: Gràcies a trobar-se a M, podem dir que aquest text també està imprès a la PL, CXXIX, cap. LXXVI (cols.1311-1312), Si uis agnoscere quota luna sit in XI kal. apri., encara que nosaltres no el situem, en principi, com a paral·lel d'aquest argument

11 dionisiac o pseudo-dionisiac, perquè l'inc. del ms. M diu De luna in kalendas ianuaris et XI kalendas aprilis. També hem de dir, en aquest sentit, que l'argument 11 el tornem a trobar imprés, gràcies a la reimpressió del text de Jan, a la PL, LXVII, col.503, De luna citimi paschalis.

Nota 63: "De signis duodecim mensium; De lunae cursu et signa; Item de lunae discursu si quis signa ignorat; Item de eodem si quis computare nescit; Quota sit luna in kalendas quasque; Quae sit feria in kalendas; Argumentum de qualibet luna uel feria; De aetate luna si quis computare non potest; Quot horis luna luceat; Quando uel quare luna uel pro-na uel supina uel uideatur erecta".

Nota 64: Vid., Jones, Bedae Opera,

Nota 65: Jones, Bedae Pseudepigrapha, pp.55-59.

Nota 66: Cf. Bedae Pseudepigrapha, p.55.

Nota 67: Vid. J.Samsó- J.Gómez i Pallarès, "Astronomia en el Computus Cottonianus", Faudentia, 6/1 (1984), pp.73-89 (especialment pp.74-75).

Nota 68: F.75^V: "October II habet litteram. Nouember V. Maius III. December VII. Iunius VI. Ianuarius II. Iulius I. Februarius V. Augustus IIII. Martius V. September VII. Aprilis I".

Nota 69: Cf. l'article de Jones a EHR, on prova àmpliament aquesta idea.

Nota 70: Cf. J.Samsó- J.Gómez i Pallarès, art. cit., p.75.

Nota 71: Un exemple d'aquesta aplicació el tenim a la Tabula ad inueniendam quota feria intret quilibet mensis romanorum solaris, la qual apareix a la versió llatina de les taules astronòmiques de al-Jwarizmi, conegudes a Espanya des del 850. Cf. H.Suter, Die astronomischen Tafeln des Muhammed ibn Musa al-Khwarizmi in der Bearbeitung des Maslam ibn Ahmed al -Madjriti und der lateinischen Übersetzung des Athelard von Bath, Kobenhavn, 1914, p.114.

Nota 72: Vid., entre d'altres, F.Rühl, op. cit., pp.26-27.

Nota 73: A Bedae Pseudepigrapha, p.56.

Nota 74: Indica Jones que també es troba als mss. St.-Gall, 459, pp.27 i 30; Vaticà, Reg. Lat.1260, f.15^V.
Més endavant, tornarem a tocar aquesta obra amb més extensió.

Nota 75: Editats per Jones a Bedae Opera, pp.220-223.

Nota 76: Comença així: Simile autem huic tradunt argumentum ad inueniendam diem kalendarum promptissimum.

Nota 77: Correspon això al cap. LXXIV, cols.1309-1310, del Anonymi liber de computo, de la PL, CXXIX, item de luna termini paschali.

Nota 78: Cf. E.Zinner, op. cit., nº12.185.

Nota 79: Cf. Jones, Bedae Opera, p.358.

Nota 80: Vid., F.Rühl, op. cit., pp.149 ss.; F.K. Ginzel, op. cit., pp.45 ss. i Jones, Bedae Opera, pp.354-356 i 358.

Nota 81: Cf. Jones, Bedae Opera, p.355.

Nota 82: Recordem, una mica sumàriament, que de tots els argumenta que havíem numerat a C:

a) els n°s 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 i 13 tenen una correspondència clara amb els argumenta considerats dionisiacs.

b) Els n°s 9a, 9b, 10, 11, 12 i 14 són paral·lels a pseudo-argumenta dionisiacs i procedeixen de fonts probablement diferents i d'èpoques també diferents, però han estat agrupats a C, dins d'un mateix conjunt.

c) Els n°s 16 i 17 semblen afegits del propi escriptor o recopilador del ms. C.

Nota 83: Cf, en tota la seva extensió, l'article de P. Lehmann.

Nota 84: Cf. l'article de Ch.W.Jones, a EHR.

V. Comentaris sobre els procediments de
càlcul d'alguns argumenta de C, P i L.

COMENTARIS SOBRE ELS PROCEDIMENTS DE CÀLCUL
D'ALGUNS ARGUMENTA DE C, P i L.*

Argumentum 1 de C (lin.1-20)= 1 de P (3-17) i 1 de L (3-17). Càlcul de l'any de l'Encarnació de Jesucrist.

Aquest càlcul i l'any que en resulta són importants perquè solen indicar-nos el possible annus praesens del text del qual el ms. és còpia. En aquest cas, el procediment és gairebé el mateix a tots tres mss. A C es proposa $45 \times 15 = 675$; $675 + 12 = 687$; $687 + 1$ (indicció de l'any en que es realitza el càlcul) = 688, resultat final.

A P, $53 \times 15 = 795$; $795 + 12 = 807$; $807 + 10$ (la indicció de l'any en curs) = 817, resultat del càlcul. L té un text gairebé paral·lel: només

* Nota: Ens interessa fonamentalment parlar en aquest breu apartat dels càlculs dels argumenta coincidents entre els tres mss., perquè són aquests els identificables amb l'obra de Dionís l'Exigu . La revisió de la resta del text als tres mss. ens ha dut només a una proposta de modificació d'algunes xifres o paraules que semblen errors de copista. Les xifres són les de les línies de l'edició que pensem proposar més endavant.

canvia la xifra inicial (52 en comptes de 53), $52 \times 15 = 780$; $780 + 12 = 792$; $792 + 14$ (indicció de l'any) = 806, encara que al copista se li escapa una C de més i al ms. llegim DCCCCVI. Després corregeix i diu octingentessimus sextus annus est ab incarnatjone Christi.

La petita explicació que segueix a la fórmula, posa sobre avís al lector en el sentit que el cicle que es fa servir per a calcular l'era de l'Encarnació és el de la indicció romana, compost per 15 anys que es van succeint. Això cal tenir-ho en compte perquè si l'operació que fem per a calcular la indicció (per exemple, per a C seria $\frac{688 + 3}{15} = 46$, resta 1, que seria l'any de la indicció), donés com a resta 0, l'any del cicle de la indicció seria el quinzè i el que seria el setzè, correspondria ja al primer any del cicle següent.

Argumentum 2 de C (lin.21-26) = 3 de P (31-39) i 3 de L (32-41). Any del cicle de la indicció romana.

C desenvolupa la fórmula habitual per a calcular la indicció : any de l'Encarnació + 3

però en comptes de fer l'operació amb l'any 688, any de l'Encarnació al primer càlcul del text de C, la fa amb l'any 687. Aquest "dèficit" el compensa sumant 4 en comptes de 3: $687 + 4 = 691$; $691 : 15 = 46$ resta 1, que és l'any del cicle que s'indica al text.

A P i a L, el text és el mateix: any de l'Encarnació + 3 , explicant després que si hi ha $\frac{15}{15}$ resta, aquesta serà la xifra corresponent a la indicció dins del cicle; si no n'hi ha, l'any serà el quinzè.

Argumentum 3 de C (lin.27-32) = 8 de P (80-105) i 8 de L (82-109). Les epactes lunars.

Aquest càlcul és molt senzill a C: divideix l'any de l'Encarnació pels 19 anys que dura el cicle lunar alexandrí. Aquest cicle de 19 anys fou usat amb seguretat al segle cinquè a.C. per l'astrònom atenès Metó (Μέτων). L'anomenat "cicle de Metó" intentava posar en correlació els mesos lunars amb l'any solar. La divisió $688 : 19 = 36.2$, dóna com a resta 4 i ens permet averiguar l'any dins del cicle decemnovenal. L'operació segueix tot multiplicant aquesta resta per 11 i dividint el resultat per 30; la resta

d'aquesta darrera divisió serà l'epacta. És a dir,
 $688 : 19 = 36$, resta 4; $4 \times 11 = 44$; $44 : 30 =$
 1 , resta 14, resultat final del càlcul.

El que proposen P i L és el mateix: l'any de l'Encarnació dividit per 19; la resta es multiplica per 11, el resultat es divideix per 30 i la resta d'aquesta divisió és l'epacta lunar dins del cicle de dinou anys "segons els Egipcis" (els Alexandrins). Ara bé, els escribes de P i L van més enllà i volen calcular l'epacta "segons els Llatins" (els Romans): per a fer això, cal sumar 8 a l'epacta egípcia i si la xifra resultant no arriba o iguala 30, la dita xifra serà l'epacta romana; si supera 30, caldrà restar-ne 30 i el resultat serà l'epacta llatina. En efecte, $817 : 19 = 43$, resta 0; $0 \times 11 = 0$; $0 : 30 = 0$; $0 + 8 = 8$. L'epacta alexandrina seria la darre-
 ra del cicle de 19 anys alexandrí i la llatina seria la vuitena del cicle. L fa el mateix que P. $806 : 19 = 42$, resta 8; $8 \times 11 = 88$; $88 : 30 = 2$, resta 28; $28 + 8 = 36$; $36 - 30 = 6$, resultat final.

Argumentum 4 de C (lin.33-42) = 5 de P (49-61) i 5 de L (51-63). Sobre els concurrents setmanals.

Aquest càlcul pretén averiguar exactament

el mateix que en forma de llista numèrica comentàvem a l'argumentum 12 de C. El text que trobem a C difereix una mica del de P o L. Intentarem esbrinar allò que més ens interessa a nosaltres: seguir el càlcul numèric per veure si l'escriba s'ha equivocat copiant alguna xifra i és necessari que nosaltres hi corregim quelcom.

Si fem el que C ens proposa: $688 + 172$ (la quarta part de 688) = 860; $860 + 4 = 864$; $864 : 4 = 216$, resta 0. Això, però, no quadra amb el resultat final, el qual ens indica un concurrent 3. Probablement hi ha aquí un error derivat de que l'escriba diu que cal dividir 864 per 4, quan en realitat l'operació la fa dividint per 7. Si així ho fem, $864 : 7 = 123$, resta 3, trobem el concurrent indicat com a resultat final a C. Caldria, doncs, corregir 4 per 7.

A P i a L, el text és el mateix: 817 (és l'exemple que posem nosaltres partint de l'any de l'Encarnació de P; ho fem així perquè P i L no solen realitzar a nivell pràctic els càlculs numèrics que proposen a nivell teòric) $+ 204 = 1021$; $1021 - 1 = 1020$; $1020 : 7 = 145$, resta 5, concurrent que resultaria del càlcul de P.

Argumentum 5 de C (lin.43-48) = 6 de P (62-71) i 6 de L (64-73). Per a esbrinar l'any del cicle solar de dinou anys.

El càlcul és senzill i el mateix a tots tres mss.: $688 + 1 = 689$; $689 : 19 = 36$, resta 5, que és l'any del cicle de dinou anys que dóna C. Si la resta fos 0, l'any del cicle seria el dinovè.

Argumentum 6 de C (lin.49-55) = 7 de P (72-79) i 7 de L (74-81). Per a esbrinar l'any del cicle de dinou anys lunar.

També en aquest cas, tots tres mss. segueixen la mateixa fórmula: $688 - 2 = 686$; $686 : 19 = 36$, resta 2, resultat de l'argument a C.

Argumentum 8 de C (lin.62-72) = 4 de P (40-48) i 4 de L (42-50). Per a averiguar si un any és bixest.

Naturalment, també en aquest cas la fórmula és la mateixa a C, P i L. $688 : 4 = 172$, resta

0; és a dir, l'any 688 fou bixest. Si la resta fos 1, 2 ó 3, aquest seria l'any després del bixest.

Argumentum 13 de C (lin.188-209) = 31 de P (460-475) i 29 de L (530-546). Per a calcular en quina lluna cau la festa de la Pasqua, si aquesta es celebra al mes de març o abril.

El càlcul és el mateix a tots tres mss.: per al mes de març, cal sumar el nombre de mesos des del setembre fins al febrer = 6; $6 + 2 = 8$. A 8, cal afegir-hi l'epacta de l'any en curs (en aquest cas, 14), més el dia del mes en què es celebra la Pasqua (el dia 29); és a dir, $8 + 14 = 22$; $22 + 29 = 51$; $51 - 30 = 21$. "El dia de la Resurrecció del Senyor", diu C, "la lluna serà la vint-i-una". Si la Pasqua cau a l'abril, $7 + 2 = 9$; $9 + 25$ (epacta) = 34; $34 + 11$ (dia de la Pasqua) = 45; $45 - 30 = 15$, resultat final del càlcul.

Volem comentar, a més a més, algun altre passatge isolat, del qual potser podem fer-ne alguna rectificació.

Línia 39 de C: hos partire per IIII, id est septies, septies terni...

Com ja s'indica al peu de plana de l'edició, el ms. diu que cal dividir per 4, quan el càlcul i també l'explicació posterior diuen 7. Per això hem corregit a 7.

Línies 214-216 de C: XC et semper adde aepactas solis, id est concurrentes septimanae dies cuius uolueris anni, ut puta tertiae indictio, fiunt simul XCII...

Proposa el ms. $90 + 3 = 92$, la qual cosa és incorrecta. Probablement caldria entendre $90 + 2 = 92$ i per això pensar que no hauríem de llegir tertiae indictio, sinó secunda indictio, lectura que, a més, recolzarien les edicions de Jan i Krusch.

Línies 226-240 de C: ...et duces quinties decus quinques, faciunt LXXV ... deinde dicis sexies decus septius, fiunt CII quos adiecies super LXXXVII,...

Cal només assenyalar un error de càlcul

a l'hora d'utilitzar els multiplicadors de l'operació. Quinties decus quinquies (lin.226-227) = LXXV, resultat correcte. Sexies decus quinquies (lin.228-229) = XC, resultat correcte. Quinquies decus septius (lin.236) = LXXX, quan el resultat correcte és 85. Aquest és el primer error que detectem, perquè després proposa dividir 80 per 60 i sumar 1 al resultat, donant com a producte final LXXXVII. Això no té ni cap ni peus, a pesar que després segueixi operant amb aquesta xifra. Potser seria adequat pensar que la idea primitiva era la de $85 + 1 = 86$ (aquesta és també la xifra que donen les edicions de Jan i Krusch). Si juguéssim amb aquesta xifra, el resultat final del càlcul no seria VIIII sinó VIII, perquè $102 + 86 = 188$; $188 : 30 = 6$, resta 8.

La darrera operació, sexies decus septius (lin.240-241) = CII, és correcta.

Línies 143-144 de P: in decem semis horis sunt momenta XL XX.

Trobem aquí escrita la xifra XL XX (sic), quan el que hi hauria d'haver és la xifra CCCCXX, perquè 10h 30' (= 630') equivalen a 420 momenta

(630 : 1.5 = 420).

Línia 164 de P: moretur duobus diebus et senis ho-
ris et ...

Veiem en alguns paràgrafs d'aquest ms. una confusió entre els mots semis i senis, de tant diferents significats i resultats en la seva aplicació. En la major part de casos són emprats correctament, però aquí no podem pas entendre semis com a "mig" sinó com a "sis".

Línies 409-410 de P: ...usque ad XLII et in LI et
in aepactas maiores usque LXXV et infra LXXI.

Llegim al ms. infra LXXI quan el desenvolupament de la fórmula demana la xifra LXXXI: usque
LXXV et infra LXXXI. Aquesta segona xifra la recolzen també les línies 425 i 435, on podem llegir LXXXI.

Línia 118 de L: si uero partiendo nihil superaberit,
XVIII^{mus} est ...

Al ms. llegim XVIII^{mus} , però si el càlcul proposa averiguar l'any del cicle solar de 28 anys, és clar que, al final de la fórmula, si la resta és 0, l'any del cicle ha de ser el vint-i-vuitè i no el divuitè. Per això caldria corregir la xifra XVIII per XXVIII.

Línies 133-134 de L: in X^msemis hore sunt momenta XL XX,...

Com ja hem vist al ms. P, en comptes de llegir momenta XL XX, caldria entendre momenta CC-CCXX.

Línies 204-205 de L: ...et dicebis duodecies CCC, IIIMDCI...

Hi ha un mínim error al resultat de l'operació que es proposa: $300 \times 12 = 3600$, quan el ms. dona com a resultat 3601 (IIIMDCI).

VI. Conclusions i noves perspectives
a partir del Computus cottonianus.

CONCLUSIONS I NOVES PERSPECTIVES A PARTIR DEL
COMPUTUS COTTONIANUS.

Un cop fixades totes les dades que hem anat recollint al llarg dels fulls anteriors, creiem que és ja el moment d'examinar-les conjuntament i d'exposar, segons els objectius que ens marcàvem en iniciar el treball, les conclusions a què hem arribat.

Les dades paleogràfiques, en primer lloc, ja ens permetien veure que el ms. C (del nom del qual A.Cordoliàni batejava el text de còmput que ell "descobria" i nosaltres revisem) es podia datar al segle vuitè i que estava escrit a algun indret del NW de França, amb molt estrets contactes amb les Illes Britàniques (això ho hem comprovat no solament gràcies a l'anàlisi paleogràfica, sinó també quan n'hem comentat el contingut). En canvi, els mss. P i L són datables al s. XI: P té un annus praesens al 817, però el tros de L on són els textos que analitzem ha de ser inevitablement relacionat amb el segle XI. A més d'això, ambdós són d'escriptura visigòtica i escrits en dos indrets en contacte: Silos i León.

En segon terme, la comparació textual

(sense entrar en qüestions de contingut) ens indica que de tots els argumenta que comptabilitzàvem a C (17), només els vuit primers i el número tretze es troben també a P i L. Si recollim ara el que dèiem a les conclusions del comentari al contingut de C, veiem que són aquests argumenta precisament els que podríem considerar realment atribuïbles a Dionís i que de tota la resta d'argumenta que, d'alguna manera, caracteritzarien aquest "Computus cottonianus" de C (una versió del qual se suposava que tenien P i L), no n'hem trobat ni un als dos mss. visigòtics. L'únic contingut comú entre C i P/L són els argumenta paschalia de Dionysius Exiguus, els quals, com ja hem pogut comprovar al llarg del comentari, es troben escrits en múltiples mss. i moltes vegades, sense cap tipus d'identificació.

Així doncs, quines conclusions podem presentar? La nostra opinió és que no podem parlar d'un tractat de còmput eclesiàstic anomenat Computus cottonianus, que tindria una primera mostra en C i una segona versió en P i L. Els ff. de C que analitzem contenen, simplement, els argumenta paschalia de Dionís, acompanyats d'alguns pseudo-argumenta, representats també en altres mss. relacionats amb

C, que no són precisament P i L. Aquests dos mss. visigòtics també van copiar uns argumenta paschalia (no de la mateixa font que C), però solament els que podríem considerar autèntics, i les coincidències entre els tres mss., hi són perquè tots tres (solament en aquests nou arguments) copien el que en un principi va ser un mateix text. Però no existeix un Computus cottonianus a aquests ff. de C, P i L, perquè no hi ha allà cap obra de còmput nova o amb textos nous (a tots tres mss.) que justifiqui un bateig d'aquest tipus. El text que C té a aquests ff. és perfectament identificable i el text que P i L posseeixen és substancialment diferent i té una entitat pròpia.

Dos camins a seguir s'obren davant d'aquesta nova perspectiva: si observem el ms. C, no solament en aquests ff., sinó en tot el seu contingut, podem arribar a la conclusió que es tracta d'un ms. miscel·lani de còmput, on hi ha molts textos diferents, recollits com si es tractés d'un llibre de consulta general sobre la matèria. Fer una descripció, un inventari, d'aquest ms. cottonianus, dels textos que hi són continguts i relacionar-los amb tots els mss., i els seus continguts de còmput, amb els quals ja hem vist abans que tenen contacte,